

REGISTERBLAD

Namn och datum: Mattias Jansson (981030 och 991008), Björn Carlberg (990208)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I STOCKHOLMS LÄN

Områdesnummer och namn:

NRO01028 STEGSHOLM – SANDEMAR

Kommun: Haninge (0136)

Kartblad: 10I SO

Area: Ca. 980 ha, varav 580 ha land och 400 ha vatten

Naturgeografisk region: 25 c Sörmlands och norra Götalands skärgårdar

Kust/havsregion: Egentliga Östersjön

Agrara kulturlandskapsregioner: Mälardalens odlingsbygder

Landskapsformer: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Kustlandskap	Odlingslandskap	Rikt topogent kärr	Äng	Flora
		Naturbetesmark	Havsstrandäng	Flora
				Fauna
			Ekhage	
			Fauna	
		Flora		
	Sumpskog			
	Kusthav	Fauna		
		Flora		
	Vassar	Fauna		

Värdeomdöme

Sandemar (Väsbyfjärden - Sandemar): Mycket varierat natur- och kulturlandskap. Representativa naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen med arter som ormröt, vildlin, glasört, blåsklöver, kustarun, sumpgentiana, samt Adam och Eva. Stora havsstrandängar av stort värde för fågellivet. Mycket värdefulla rikkärr med kalkgynnad vegetation, bl a sällsynta orkidéarter samt rik molluskfauna. Våtmarkerna är mycket värdefulla på grund av storleken och den unika mångformigheten. Området, inte minst de grunda vattenområdena, är synnerligen goda rastlokaler för flyttfågel både vår och höst. Den grunda Svärdsnäsviken en viktig reproduktions- och uppväxtplats för flera fiskarter. Viken har också en mycket artrik vattenvegetation, bland annat med flera rödlistade kransalgarter.

Stegsholm: Småskaligt, varierat kustnära odlingslandskap. Stora arealer av representativa naturbetesmarker som utgörs av ekhage, betad havssträndäng och annan träd- och buskbärande hagmark. Vanliga träd och buskar i hagen är ek, björk, ask, gran, tall och hassel. Bitvis art- och individrika växtsamhällen med arter som ormröt, vildlin, majviva, fältgentiana, kattfot, slätterfibbla, blåsklöver, kustarun, sandmaskros och vaxskivlingar. Mycket rik fjärilsfauna.

Huvudkriterier: A, C, D

Förutsättningar för bevarande

Fortsatt jordbruk med naturvårdsinriktad betesdrift och ängsbruk. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruksdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel utanför åkermark, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar, skogsbruk i känsliga områden (bl a i bäckraviner, vissa strandskogsavsnitt och ädellövskogspartier).

Säkerställande

Sandemar är naturreservat med fastställd skötselplan (beslutsdatum 97-09-22).

Områdets huvuddrag

Odlingslandskapet kring Sandemar utgör ett av länets främsta herrgårdslandskap. Området hyser en mångfald av odlingslandskapets naturtyper, däribland vidsträckta havssträndängar och andra naturbetesmarker. Sandemars rikkärr hör till länets främsta. Svärdsnäsviken har höga värden som grund, trösklad havsvik. Området har stor betydelse för det rörliga friluftslivet.

I området finns representativa naturbetesmarker med lång kontinuitet i hävden som utgörs av betad havssträndäng, öppen hagmark och blandlövhage. Bitvis art- och individrika växtsamhällen med arter som ormröt, vildlin, glasört, blåsklöver, majviva, kustarun, sumpgentiana, ängsnycklar, gulyxne samt Adam och Eva.

Det stora våtmarkskomplexet vid Sandemar består delvis av marin strandäng, sumpskog och topogent kärr. Botaniskt mest känt är de fem rikkärren vid havsstranden nordost om Sandemar, vilka räknas till länets förnämsta rikkärr (extremrikkärr) med bl.a. många orkidéarter, majviva, tätört, slätterblomma, rosettjungfrulin samt näbbstarr, loppstarr, gräsull, platt- och rödsäv, älväxing och kärrbräken. I rikkärren finns också en rik och divers molluskfauna med arter som *Vertigo angustior*. Mellan kärrpartierna finns al-häggglundar med en rik lundflora t. ex. desmeknopp och lopplummer.

Svärdsnäsviken är en öppen, trösklad havsvik med högt naturvärde. Viken har en varierad vattenvegetation med 25 vattenlevande kärleväxter, bland annat tre rödlistade kransalger (havsslinke, gråsträfsse och grönsträfsse).

Sandemar är en välkänd fågelokal. Strandängarna är värdefulla rastplatser för vadare. Under höst och vår samlas stora mängder vigg i de skyddade vikarna vid Väsbyfjärden, bl.a. i Svärdsnäsviken. Flockarna kan uppgå till 2 000 individer och området har därmed nationell betydelse för vigg. Sandemalområdet är ett av de bästa i länet för fågelintresserade som vill studera flyttfåglar, speciellt vadare.

Stegsholm på norra Gålö utgörs av ett vackert, småskaligt odlingslandskap. Små åkrar, ekhagar och lundar och betade havssträndängar är typiskt för området. Växt- och djurlivet är rikt med fynd av ett flertal rödlistade arter, främst fjärilar men också lavar och svampar.

Stegsholmsområdet är mycket rikt på ek. Här finns gott om unga och medelgrova ekar med vida kronor, men dock inga riktigt gamla, döende träd. Flera ekbackar hävdas genom bete och av dessa är Kohagen vid Stegsholm störst. Den bildar en vacker mosaik av betad torräng, friskäng, hållmarker med blandskog samt välhävdade strandängar mot havet. I hagarna finns bl.a. Adam och Eva, kattfot, solvända, backnejlika och jungfrulin. Här finns också vaxskivlingar som scharlakansvaxskivling och sprödvaxskivling.

De betade strandängarna har i kombination med den grunda, fiskrika Lännåkersviken stor betydelse för fågellivet. Här kan man se rastande grågäss och änder, skäggdopping, vigg, kricka m. m.

Anmärkningar

Objekt nr 10I1J01 m. fl. i Våtmarksinventeringen. Objekt nr 36.10 i Länsstyrelsens naturvårdsprogram. Delar av området omfattas av bestämmelserna i 4 kap 1, 2 och 4 §§ miljöbalken. Sandemar och Stegsholm ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 36.01 och 36.02), samt i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 36-017 och 36-059). Ängs- och hagmarksinventeringen objektnr 36.11, 36.17 och 36.59. Området berör områden av riksintresse för friluftsliv nr F AB 1 och F AB 7, samt område av riksintresse för kulturminnesvård nr K AB 20, Sandemar.

Referenser

- Gustafsson, L.Å*, 1974: Stockholmstraktens förnämsta rikkärr. Fauna och Flora 1974, Stockholm
- Haninge kommun*, 1994. Haninge kommun – områden med värdefulla biotoper (stencil).
- Länsstyrelsen i Stockholms län* 1991: Trösklade havsvikar i Stockholms län
- Länsstyrelsen i Stockholms län* 1997: Vegetation i trösklade havsvikar. Rapport nr 1997:33.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1975: Geologiskt intressanta objekt i Stockholms län, inventering utförd av Erik Elfström 1975. Planeringsavdelningen/Naturvårdsenheten, Stockholm
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1977: Inventering av botaniskt värdefulla områden i Stockholms län utförd av Lars-Erik Kers. Planeringsavdelningen/Naturvårdsenheten, Stockholm
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1983: Naturvårdsprogram för Stockholms län, del 1. Skyddsvärda områden för naturvård och friluftsliv. Naturvårdsenheten, Stockholm
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1985: Miljöatlas för Stockholms skärgård. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1988: Naturvårdsprogram för Stockholms län del 2, åtgärdsprogram för 1988-1992. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län del 1 - Natur- och Kulturmiljöer.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län, del 2 - Äng och Hage.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Ängar och hagar. Rapport 1993:18
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissupplaga).
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1997: Våtmarksinventering i Stockholms län. Rapport nr 1997:1.
- Naturvårdsverket*, 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Solna.
- Naturvårdsverket*, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Sveriges geologiska undersökning (SGU)*, 1979: Sandemars godsförvaltning. Bedömning av grundvattenpåverkan orsakad av grustäkt vid Sandemar, Haninge kommun.
- von Proschwitz T.* 1998: Landlevande mollusker i rikkärr i Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län rapport nr 1998:30.